DOCUMENTAR

GEORG GEIB, ISTORIA UNUI MIC ORAŞ (V)*

ŞTEFĂNIŢA-MIHAELA UNGUREANU

În anul 1927, la inițiativa unei societăți pe acțiuni condusă de un anume Alfred Müncke, apare la Bucureşti cotidianul ,,Bukarester Tageblatt". Redactorul şef al acestei publicații era Oskar Kraemer, iar redactori principali erau Karl Müller, Alfred Coulin[1] ş.a.

În paginile acestui ziar de expresie germană se publică, în ediţiile din intervalul 20 februarie – 1 august 1943, o serie de 23 de articole semnate de Georg Geib. Aceste articole sunt, de fapt, părți ale unei lucrări monografice despre un oraş din Bucovina istorică, Gura Humorului, unde se presupune că autorul a activat ca profesor de gimnaziu. Din păcate, ne lipsesc datele exacte despre viaţa şi activitatea sa. Cunoaştem doar că, în anul 1932, Georg Geib a ocupat funcția de consilier comunal al Primăriei Gura Humorului[2].

Din primele rânduri ale articolului, apărut în 20 februarie 1943, se înțelege că Georg Geib a realizat anterior şi o prezentare istorică şi culturală a mănăstirilor Voroneț şi Humor. Materialul de față prezintă, din perspectivă istorică, apariția şi evoluția oraşului Gura Humorului, de la anexarea Bucovinei, în anul 1774, şi instalarea administrației militare austriece, până în anul 1940, adică până în momentul strămutării germanilor bucovineni.

Pe parcursul acestei perioade, autorul urmăreşte etapele procesului de colonizare a aşezării humorene cu meşteşugari germani din regiunea de vest a Monarhiei austriece, formarea comunității germane din Gura Humorului şi evoluția

---

* Text tradus şi îngrijit de Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

[1] Lucian Predescu, *Enciclopedia României Cugetarea. Material românesc. Oameni şi înfăptuiri*, Ediție anastatică, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., Editura Vestala, 1999, p. 138.

[2] Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Suceava, Fond *Primăria oraşului Gura Humorului*, Dosar cuprinzând corespondență, procese-verbale ale comisiei interimare, lista consilierilor comunali, istoricul oraşului Gura Humorului, 1934, f. 20.

Analele Bucovinei, **XX**, *1* (40), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

acesteia în contextul transformării acestei localităţi într-un important centru economic şi comercial din Bucovina. De asemenea, Georg Geib evidenţiază raporturile dintre naţionalităţile din Gura Humorului, sub aspectul religiei şi al dezvoltării învăţământului.

Preocupări referitoare la istoria oraşului Gura Humorului întâlnim şi la biograful evreu născut în această localitate, pe care Emil Satco îl include în volumul II din *Enciclopedia Bucovinei*[3], Schlomo Winniger. Acesta a scris o cronică intitulată *Gura Humorului, istoria unui orăşel din sudul Bucovinei*, care a rămas în manuscris.

De asemenea, amintim lucrarea semnată de Nicolae C. Popescu, *Gura Humorului – trepte de istorie (1490–1918)*[4], care cuprinde următoarele capitole: I. *Câte ceva despre locurile de la Gura Humorului*; II. *Documente şi ipoteze*; III. *Seliştea Poiana de la gura Humorului (1490–1774)*; IV. *„Cordonul" stăpânirii habsburgice (1775–1790)*; V. *Ştiri puţine, nedreptăţi multe (1790–1847)*; VI. *Petiţia de la 1848 (1848–1849)*; VII. *Legi şi diplome imperiale (1850–1903)*; VIII. *Oraşul Gura Humorului şi actul unificării naţionale şi statale (1904–1918)*.

Materialul publicat de Georg Geib în paginile ziarului „Bukarester Tageblatt" completează, în mod fericit, seria lucrărilor monografice dedicate oraşului Gura Humorului. Menţionăm că întregul material ne-a fost pus la dispoziţie, cu bunăvoinţă, de domnul dr. Erich Beck, cunoscut cercetător al istoriei şi culturii Bucovinei, căruia îi suntem recunoscători.

În acest număr al revistei „Analele Bucovinei" publicăm, în traducere, capitolele XI–XVIII.

XI

În baza tratatului încheiat între Fondul Religionar şi colonişti, fiecare familie dintre cele nou-venite era obligată să plătească anual autorităţilor câte zece florini în monedă convenţională, reprezentând impozitul funciar sau, în loc de acesta, să taie 60 de stânjeni (conform sistemului metric din Austria Inferioară) de lodbe de fag din ocolul silvic din Humor. Până la stabilirea impozitelor, coloniştii trebuiau să achite o taxă de trei cruceri pentru un pogon, prin urmare 30 de cruceri de familie. Fiecare colonist primea gratuit materialul pentru construcţii şi cel lemnos brut. Pentru construcţiile ulterioare însă, el trebuia să-şi procure lemnul de la stăpânire la tariful obişnuit. Pentru foc, fiecare familie primea săptămânal, din pădurile Fondului, două căruţe de lemne iarna şi una vara, pentru care, anual, familia presta şase zile de „robotă, manual sau cu animale de tracţiune", sau, la cerere, trebuia să taie şase stânjeni de lemn de foc. Pentru primii şase ani, impozitul

[3] Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera" – Princeps Edit, Suceava–Iaşi, 2004, p. 604.

[4] Nicolae C. Popescu, *Gura Humorului – trepte de istorie (1490–1918)*, Galaţi, Editura Porto Franco, 1990, 164 p.

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

(zece florini) şi taxa au fost suspendate. Coloniştii au trebuit totuşi să achite absolut toate celelalte dări, de îndată ce s-au instalat în noile locuințe.

Pentru terenurile puse la dispoziție, coloniştii au beneficiat de drept de proprietate prin moştenire. De asemenea, li s-a recunoscut – desigur, la modul general şi implicând locuința şi gospodăria aferente – dreptul de a-şi transfera proprietatea unei alte persoane, cu toate obligațiile prevăzute în contract şi cu acordul autorităților, în timp ce, dimpotrivă, orice contestație la adresa autorității publice, ipotecarea sau arendarea unui teren destinat colonizării erau interzise şi pedepsite prin confiscarea acestuia.

Ordinea succesorală a fost, de asemenea, reglementată. La moartea unui colonist, gospodăria îi rămânea celui mai mare fiu, sau, în lipsa acestuia, celei mai mari fiice. La stingerea unei familii, gospodăria revenea în proprietatea autorității de stat, singura care putea să o înstrăineze.

Coloniştii primeau gratuit consiliere juridică şi protecție legală din partea stăpânirii. Totuşi, dacă cineva se făcea vinovat de o infracțiune gravă şi era condamnat la temniță grea, stăpânirea îşi rezerva dreptul de a-l deposeda de casă şi pământ, fără despăgubire, şi de a aduce în locul său un gospodar destoinic. La fel era tratat şi cel care nu respecta acest contract, care se deda băuturii, care îşi neglija gospodăria sau care era acuzat şi dovedit a fi agitator sau instigator.

Pentru procurarea de animale şi unelte, fiecare familie primea 100 de guldeni timp de nouă ani, cu 5% dobândă. Deoarece se apropia iarna, coloniştii au fost nevoiți să-şi construiască adăposturi provizorii sub forma unor bordeie. În iarna anului 1835 şi în primăvara anului 1836, ei au trecut la defrişarea pădurii şi la construirea de locuințe mai trainice. Însă lucrările avansau cu greutate. Ca urmare, mulți dintre colonişti au trebuit să-şi caute de lucru pe timpul verii, pe ogoarele din zona de şes, pentru a asigura hrana familiilor lor. Aşezările germane învecinate, în special Rădăuți, Ilişeşti şi Gura Humorului, şi-au oferit necondiționat sprijinul noilor colonişti. Şi Fondul Religionar le-a sărit în ajutor, construind în Valea Varvata un cuptor pentru producerea potasei („huta de potasă”), care le asigura coloniştilor, cât de cât, un venit suplimentar. Până la construirea căii ferate Dărmăneşti (Hatna) – Câmpulung, care ulterior a fost prelungită, prin Vatra Dornei, până la granița cu Transilvania, obținerea potasei era aproape singura posibilitate de a exploata uriaşele rezerve de lemn ale ținutului.

În anul 1854 robota a fost desființată, fără despăgubire. Toate celelalte datorii ale coloniei față de Fondul Religionar, în calitate de proprietar funciar, au fost achitate de către colonişti prin suma totală de 470 de guldeni. La rândul lor, ei au obținut dreptul de a lua gratuit lemn din pădurile ocolului silvic, şi anume dintr-o frumoasă suprafață de pădure de la Bucşoaia.

Până în anul 1863, când Bori a devenit o aşezare de sine stătătoare, coloniştii îşi trimiteau copiii la „şcoala trivială” catolică din Gura Humorului. Totuşi, distanța

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

era destul de mare pentru copii. Viiturile frecvente, care se formau înainte de regularizarea cursului de apă a pârâului Humor, făceau deseori imposibilă folosirea podului peste acesta, iar din cauză că iernile în această regiune sunt foarte aspre, nici nu se punea problema unui învăţământ regulat. Ca urmare, încă din anul 1844 coloniştii au adus un învăţător particular, pe nume Jakob Stockmayer, care stătea în fiecare zi la altă familie şi primea acolo cazare şi masă. În plus, colonia îi plătea câte doi guldeni pe lună.

Deoarece acest tip de învăţământ era incomod şi lăsa de dorit, în scurt timp coloniştii au amenajat pentru învăţător o locuinţă şi o sală de clasă. Succesorii lui Stockmayer, ca învăţători particulari în Bori, au fost Ludwig Wolfgang, Johann Fritz şi Josef Ruziczka. În anul 1864 aşezarea a beneficiat de o şcoală publică, unde cel dintâi învăţător a fost ultimul menţionat, Josef Ruziczka.

XII

Deoarece populaţia aşezării creştea, mulţi colonişti s-au mutat în localitatea învecinată, Gura Humorului, unde au găsit un trai mai bun, lucrând ca meşteşugari şi agricultori. Fondul [Religionar] i-a ajutat să cumpere terenuri arabile. În plus, ocazional, mai găseau posibilităţi de câştig şi în rândul populaţiei autohtone din Gura Humorului şi Voroneţul Nou, aşezare recent arondată celei dintâi şi aflată pe malul drept al pârâului Humor. Astfel s-a putut explica numărul mare de familii germane din Gura Humorului, care poartă aceleaşi nume ca în Bori: Klostermann, Hilgarth, Hoffmann, Brandl, Lang, Joachimsthaller, Wellisch, Hellinger ş.a.m.d.

Coloniştii din Bori au primit, desigur, suficient pământ ca să-şi poată întreţine familiile. Însă acest pământ, prin structura sa, era neproductiv. Povârnişurile şi râpele, precum şi culmile împădurite nu erau deloc potrivite pentru agricultură; se puteau folosi, cel mult, ca păşuni şi fâneţe. Ca urmare, în condiţiile creşterii populaţiei, a apărut goana după teren arabil. În zonele învecinate se putea cumpăra cu greu pământ, deoarece erau puţine suprafeţe disponibile.

În anul 1905, moşia „Codru”, aflată în proprietatea Fondului Religionar şi aşezată lângă staţia de cale ferată Păltinoasa, urma să fie vândută locuitorilor din Bori. Din cauza intervenţiei preotului din Gura Humorului, Dimitrie Brăilean, această intenţie nu s-a finalizat. Numai 18 pogoane au putut fi cedate coloniştilor din Bori. Astfel, numeroşi locuitori au fost nevoiţi să caute pământ sau o sursă de venit în alte părţi. Mulţi dintre ei au emigrat mai ales în America, unde, în scurt timp, au reuşit să prospere şi să-şi sprijine financiar familiile rămase acasă, pentru a-şi putea cumpăra pământ.

Chiar dacă situaţia locuitorilor din Bori nu era strălucită, era totuşi mai bună în comparaţie cu cea a locuitorilor din împrejurimi. Populaţia, de confesiune exclusiv catolică, a reuşit prin muncă susţinută să atingă un anumit nivel de bunăstare. Ajutorul a venit şi din partea guvernului ţării. Aici se cuvine să-l menţionăm pe Anton Keschmann, deputat german pentru comunităţile rurale din

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

Bucovina şi consilier guvernamental, care se ataşase de localitatea Bori. Lui i se datorează faptul că terenul mlăştinos a fost drenat, că aşezarea a beneficiat de o instalaţie de alimentare cu apă şi de o clădire pentru şcoală.

Populaţia a păstrat cu sfinţenie obiceiurile aduse din patria germano-boemiană, cântecele şi dialectul. De fapt, abia după Primul Război Mondial, în viaţa – altfel simplă şi patriarhală – a borienilor a început să pătrundă şi să se instaleze noua modă. Străvechile şi frumoasele cântece populare din patrie au fost treptat înlocuite cu şlagăre anoste şi fără sens. Prin contactul permanent cu populaţia românească, chiar şi limba a preluat elemente româneşti, iar acestea se mai păstrează şi astăzi. Portul adus de acasă, care de obicei era atât de distinctiv şi amintea de patrie (în zilele de lucru se purtau rochii de lucru, făcute în casă; în zilele de sărbătoare, rochii de catifea cu nasturi mari, deseori de argint), a început să semene tot mai mult cu o îmbrăcăminte monotonă şi fără podoabe.

În primii ani, borienii se simţeau singuri. Dar, în curând, în apropiere au apărut şi alte colonii germano-boemiene. În anul 1836 au venit tăietori de lemne, tot din Boemia, care s-au stabilit la Negrileasa şi Poiana Micului. Cei aşezaţi în ultima localitate menţionată au devenit chiar foarte renumiţi în prelucrarea lemnului pentru cutii de rezonanţă, produsele lor ajungând până în Elveţia şi Germania.

Între comunităţile de germani boemieni şi celelalte comunităţi germane, aproape exclusiv catolice, din jurul aşezării Gura Humorului (Păltinoasa, Bucşoaia, Frasin, Stulpicani) s-au dezvoltat intense legături economice şi familiale. Atunci când familiile germane se stabileau în comunităţile române învecinate, cum ar fi Voroneţ şi Mănăstirea Humor, ele îşi păstrau cu sfinţenie religia. Astfel se pot întâlni în aşezările româneşti menţionate familii cu nume pur germane.

După cum am amintit, în tratatul cu Fondul Religionar din anul 1835, prin care, în schimbul renunţării la anumite suprafeţe de pădure, coloniştii primeau locuri de casă, bătrânii satului au semnat în dreptul lor doar cu câte o cruce. Aceasta arată că nici cei mai de vază oameni din sat nu ştiau încă să scrie şi să citească.

Potrivit relatărilor primilor guvernatori militari ai Bucovinei, generalul Splény şi generalul Enzenberg, nivelul de educaţie era foarte scăzut în această ţară. După Splény, „toată nobilimea abia dacă ştia ceva literatură”. Prin „nobilime”, el se referea la familiile autohtone de nobili (boieri, mazili, răzeşi). Ca singură excepţie notabilă era menţionat boierul Vasile Balş, care a jucat un rol semnificativ în raporturile dintre populaţie şi guvernământ. Clerul preoţesc, ca să nu mai vorbim de cel monahal, avea înainte de ocuparea ţării o educaţie de nivel moderat. Aceasta se datora ameliorării stării de lucruri din ţară în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat, când acesta a ocupat de mai multe ori tronul Munteniei, respectiv al Moldovei, între 1739 şi 1763, perioadă când clerul a învăţat să citească şi să scrie.

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

Până la ocuparea Bucovinei de către trupele austriece nu a putut fi vorba de un învățământ regulat. Copiii țăranilor creşteau într-o totală ignoranţă în ceea ce priveşte scrisul şi cititul. În familiile nobile, copiii primeau o educaţie sumară din partea profesorilor privaţi sau erau trimişi la şcoli mănăstireşti, unde se preda după un plan bine stabilit. Dintre şcolile mănăstireşti din Bucovina, cea mai renumită era cea de la Putna. De pe băncile ei au ieşit mai târziu demnitarii ecleziastici ai țării.

Desigur, învățământul avea un caracter mai mult teologic. În afară de noţiunile de bază ale scrierii şi citirii, se mai studiau cărţile bisericeşti (ceaslov, psaltire, octoih, catehism ş. a.) în limba slavonă şi română, apoi redactarea unei scrisori în limba română, lingvistica, geografia (după un manual al lui Amfilohie), retorica, istoria bisericii, o versiune prescurtată a teologiei lui Platon ş. a.

Este clar faptul că afirmaţiile guvernatorilor erau puternic exagerate şi se datorau unei judecăți pripite. Înainte de ocuparea țării exista, totuşi, şi o formă de învățământ public. Administraţia militară austriacă a aflat că, anual, fiecare „popă" şi diacon trebuia să-i dea arhiepiscopului de la Iaşi câte un ducat (= patru florini). Aceşti bani erau folosiți pentru şcoli. Printr-un ordin al administraţiei militare, începând cu anul 1777 această taxă nu s-a mai plătit arhiepiscopului din Iaşi, ci episcopului de la Rădăuți. Din toate aceste contribuţii trebuiau întreţinute şcolile de la Rădăuți şi Suceava. Se pare că acestea existau încă înainte de sosirea austriecilor. În anul 1870 acest fond şcolar ajungea deja la valoarea de 4 742 florini.

Administraţia militară, încheiată în anul 1786, intenţiona să construiască şcoli în care să se predea ambele limbi, germană şi română, pentru ca în acest mod să se formeze aparatul adecvat de funcţionari pentru diverse funcţii. Întrucât, potrivit unui raport oficial, călugării erau doar parţial pregătiți pentru a fi dascăli – ca o excepţie notabilă este amintit starețul Antioh de la Sucevița – , autoritățile au adus în anul 1780 învățători din Transilvania, care cunoşteau cele două limbi şi care trebuiau să organizeze şcolile din Bucovina.

Aceşti învățători, Thalinger şi Marchi, au alcătuit manuale bilingve care au fost distribuite gratuit elevilor. În anul 1871 aflăm deja despre existenţa unor „institutori" la Cernăuți, Putna (mănăstire), Suceava, Siret, Rădăuți şi Câmpulung. La propunerea baronului von Enzenberg, s-a hotărât ca ridicarea unei clădiri pentru şcoală să rămână în sarcina statului, iar întreţinerea acesteia să se facă cu ajutorului fondului şcolar amintit.

Din lipsă de cadre diactice, însă, învățământul nu înregistra niciun progres. Abia o dată cu închiderea mănăstirilor şi înfiinţarea Fondului Religionar, sub jurisdicţia căruia a intrat şi cel şcolar, pentru sistemul de învățământ din Bucovina se întrevăd vremuri mai bune. *Regulamentul Bisericesc Şcolar* din 29 aprilie 1785 prevedea ca, în afară de şcolile normale existente deja în Cernăuți şi Suceava, în fiecare dintre cele 6 reşedinţe de judeţ – Cernăuți, Suceava, Siret (aici ele existau deja), Câmpulung, Văşcăuți şi Zastavna – să se înfiinţeze câte o şcoală „naţională". Dacă resursele Fondului permiteau, urma să se construiască şi şcoli „comune sau

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

triviale" în toate acele localităţi în care existau biserici parohiale sau biserici afiliate acestora. Învăţământul trebuia să se desfăşoare în limbile „germană şi moldovenească".

XIII

În anul 1786, pentru pregătirea învăţătorilor existau două şcoli normale, una în Cernăuţi şi una în Suceava. Ca manuale, erau prevăzute: manualul necesar institutorilor de la şcolile triviale neunite ilirice, catehismul aprobat în anul 1774 de către Sinodul ortodox, manuale de citire şi de matematică. În anul amintit existau deja manuale în ambele limbi, germană şi română, deoarece, potrivit unei ordonanţe deja menţionate a Biroului cercual, în toate şcolile înfiinţate şi în cele ce urmau să se înfiinţeze, limba de predare trebuia să fie „numai germana şi româna".

Prin desfiinţarea administraţiei militare, aceste perspective frumoase au suferit o întrerupere bruscă ce a durat destul de mult până când lucrurile au revenit la normal. Au fost deschise şcoli în continuare, dar, o dată cu anexarea Bucovinei, devenită district, la Galiţia, toate şcolile au fost subordonate, începând cu anul 1793, Consistoriului arhiepiscopal romano-catolic din Lemberg. Acesta a exercitat o puternică presiune asupra învăţătorilor ortodocşi din Bucovina; o circulară venită din partea arhiepiscopiei anunţa că numai învăţătorii care vor trece la religia catolică aveau să mai rămână în funcţie. Urmarea a fost că majoritatea învăţătorilor români s-a retras sau a fost dată afară. Pe de altă parte, Consistoriul din Lemberg a trimis în Bucovina un mare număr de învăţători, cei mai mulţi de origine poloneză, care nu cunoşteau limba română.

În aceste condiţii, în 1812, la Gura Humorului s-a deschis o şcoală trivială pur confesională, destinată în primul rând populaţiei germane. În anul 1820 instituţia este menţionată ca şcoală trivială parohială, catolică, unde învăţau copiii din următoarele comune: Mănăstirea Humor, Gura Humorului, Bucşoaia, Frasin, Capu Codrului, Păltinoasa şi Valea Seacă. Învăţătorul primea din partea Fondului un salariu de 100 de florini pe an. În afară de aceasta, comunele menţionate trebuiau să-l aprovizioneze pe dascăl cu fân şi lemne de foc. Salariul acestuia s-a mărit la 210 florini în anul 1860.

La 7 iulie 1844, împăratul Ferdinand a emis un decret, în urma intervenţiei energice a Consistoriului ortodox din Cernăuţi, prin care fiecare biserică parohială ortodoxă putea avea o şcoală proprie, subordonată acestuia din urmă. Acest drept mai fusese reiterat în anul 1843, când s-a elaborat cel de-al doilea *Regulament bisericesc şcolar*. Cu toate că în Gura Humorului exista deja o biserică parohială, comuna nu este menţionată, în anul 1845, printre cele 14 înregistrate ca având şcoli confesionale ortodoxe. Acelaşi lucru este valabil şi în cazul comunei Mănăstirea Humor. Şcoala catolică din Gura Humorului a continuat, însă, să existe şi era

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

destinată aşezărilor numite mai sus, cu excepţia comunei Bucşoaia, unde în anul 1829 s-a construit o şcoală trivială. Bori avea, aşa cum am mai spus, o şcoală proprie încă din 1864.

Această situaţie s-a păstrat până în anul 1869, când prin *Legea instrucţiunii publice* imperiale toate şcolile confesionale, atât cele catolice, cât şi cele ortodoxe nu au mai fost controlate de către biserică. În anul 1869/70 şcoala din Gura Humorului a devenit, aşadar, de sine stătătoare. Până atunci, la o şcoală activau de obicei unul, uneori doi învăţători. În lipsa unui organist, învăţătorul trebuia să îndeplinească şi această sarcină în incinta bisericii catolice.

XIV

În timpul marelui incendiu din anul 1899 au ars toate documentele aflate în şcoală. Dumitru Brăilean, pe atunci preot paroh greco-oriental în Gura Humorului, copiase cu ceva timp înainte, în scopuri de propagandă, documentele cele mai importante despre şcoala de aici şi astfel s-au păstrat numele învăţătorilor care au lucrat acolo, precum şi numărul elevilor. Ele ne permit să tragem concluzii interesante despre populaţia oraşului şi despre politica dusă de autorităţile şcolare din ţară. În anul 1816 şcoala a fost frecventată de 14 copii, dintre care opt erau catolici şi trei (!) evrei, dar niciun român. Învăţătorul se numea Miniewski; după toate aparenţele, un polon. În anul 1818 la şcoală erau înscrişi 21 de copii, dintre care 20 de catolici şi un român, de fapt un rutean, pentru că învăţătorul era şi el un rutean, Dimitrie Scherbenczuk. În anul 1829 erau 25 de copii, dintre care 21 germani, patru români şi învăţătorul Johann Vogelmann. În anul 1832, la şcoală erau înscrişi 54 de copii, dar niciun român. Învăţător [era] Michael Klatko. În anul 1840 numărul de copii creşte la 82, dintre aceştia 80 fiind germani, unul armean, unul evreu şi nici un român. Creşterea numărului de copii se explică prin afluxul de populaţie din Bori.

1843: 70 de copii, dintre care 11 români şi nouă armeni. Directorul şcolii este Iacob Voievidca, de religie greco-orientală, probabil român.

1847: 101 copii, dintre care doi români şi un armean; nu se dă numărul de copii evrei, dar acesta va creşte constant începând cu această dată. Învăţător: Martinowicz.

În 1859, incluzând toate comunele arondate, la şcoală erau înscrişi 699 de elevi, dintre care mai mult de jumătate sunt români, şi anume: 80 din Mănăstirea Humor, 110 din Capu Codrului, 77 din Capu Câmpului şi 80 din Gura Humorului şi Păltinoasa. Cei mai mulţi dintre ei nu au frecventat, la propriu, şcoala.

În anul 1870 s-a introdus noua reformă şcolară. S-a renunţat la elevii din comunele arondate până atunci şcolii. În acest an, şcoala are doi învăţători, Christofor Isakewicz şi George Forgaci (român). Dintre cei 243 de copii înscrişi, vin la cursuri doar 93, şi anume 49 germani, 19 evrei, 15 români şi nouă armeni.

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

În anul 1872, în locul lui George Forgaci este numit ca al doilea învăţător românul Maftei Săhlean. În 1874, directorul şcolii este polonezul Adolf Sluszanski. În anul şcolar 1876/77 activează ca suplinitori trei români: Ştefan Lavrec, Nicolae Cupcianco şi Dumitru Colomiţchi. Dintre cei 138 de copii care se prezintă la clasă, 79 sunt germani, 31 români, 24 evrei şi patru armeni.

În anul 1884, la şcoală erau înscrişi 202 elevi: 119 germani, 56 evrei şi 27 români. Până atunci, şcoala era una mixtă, pentru băieţi şi fete. În 1885 aceasta se scindează în şcoală de băieţi şi şcoală de fete. Conducerea celor două şcoli îi revine aceluiaşi Sluszanski. Tot în acest an este numită prima oară la conducerea şcolii de fete o învăţătoare, Elena Brăilean.

În anul 1887 este numit director Johann Chodakowski. Şcoala de băieţi numără în acest an 199 de elevi, dintre care 35 români, iar şcoala de fete are 159 de eleve, dintre care 29 române. Tot acum se începe construcţia şcolii populare. Aceasta va arde în marele incendiu din 1899, apoi se va construi alta mai mare, clădirea existând şi în prezent.

În anul 1890 numărul elevilor români a atins nivelul prevăzut de lege pentru a se putea deschide o secţie românească. În acest an s-a înfiinţat, aşadar, o şcoală populară românească, cu o singură clasă, cu limba de predare româna, sub îndrumarea lui Dimitrie Colomiţchi. La conducere s-a aflat, în continuare, directorul celorlalte două şcoli. În anul 1893, director al şcolilor din Gura Humorului a fost numit protestantul Gustav Kohler, care însă, din cauza orientării sale religioase, nu s-a putut impune pentru multă vreme. Conducerea a fost preluată din nou de fostul director Chodakowski. La secţia românească a predat, în anul menţionat, Gheorghe Brătianu. După aceasta, secţia a fost închisă, pentru a fi redeschisă abia în 1905.

Întrucât numărul elevilor creştea în continuare, primăria a dispus construirea unei şcoli noi, mai mari, cu două etaje. În acelaşi timp însă, prin intervenţia consilierului guvernamental şi deputatului parlamentar deja amintit, Anton Keschmann, oraşul a primit aprobarea de a înfiinţa un gimnaziu real, cu predare în limba germană, aşa încât construcţia clădirii a fost lăsată în sarcina consiliului districtual.

În anul 1907, director al Şcolii populare de băieţi a fost numit Julius Imsel, iar la conducerea şcolii de fete a venit Josefine Drozdowski. Secţia românească era condusă de Aurel Larionescu. Această stare de lucruri s-a păstrat până la căderea Monarhiei Habsburgice. Alipirea Bucovinei la Regatul României a adus o schimbare dramatică şi în domeniul şcolar. Pentru tinerii români s-a construit o şcoală separată, cu mai mulţi profesori români, sub conducerea lui Aurel Larionescu, apoi a lui Constantin Cosmiuc ş. a.

Deschis în anul 1908 sub conducerea lui Franz Olszewski şi aproape complet distrus în timpul războiului, Gimnaziul real german, care a organizat şi cursuri la

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

Viena în ultimii doi ani de război pentru copii refugiaților, a fost transformat în 1902 în liceu românesc. Timp de câțiva ani s-au mai organizat cursuri particulare de limba germană pentru elevii germani. Liceul românesc a funcționat cu numele de Liceul „Principele Carol" până în anul 1931, când a fost desființat.

Învățământul primar în limba germană din oraş a suferit astfel o grea lovitură, deoarece în scurt timp s-a introdus limba română ca limbă de predare, în detrimentul celei materne. În ciuda asigurărilor primite din partea guvernului, această situație nu s-a remediat. Copiii germani din oraş au continuat, totuşi, să învețe să scrie şi să citească în limba germană. Mai dificilă era situația învățământului în comunele germane învecinate, mai ales în Negrileasa şi Poiana Micului, unde, prin aplicarea abuzivă a prevederilor legale de către noile autorități şcolare, limba germană a fost scoasă din şcoli, ajungându-se până într-acolo, încât tinerii evrei din comunele amintite nu mai puteau scrie şi citi nemțeşte, ba chiar exista pericolul de a uita limba germană. Grăitoare sunt plângerile preoților catolici despre faptul că tinerii nu mai participau la slujbele religioase şi nu mai ştiau cântecele bisericeşti.

Un mare dezavantaj era şi lipsa unei generații noi de învățători germani. Pe fondul acestei crize etnice germane, câțiva oameni inimoşi, bărbați şi femei, au venit în ajutorul coloniştilor. Uniunea Creştin-Germană şi îndeosebi periodicul german din Bucovina, „Czernowitzer Deutsche Tagespost", au luat măsuri energice şi au reuşit să organizeze cursuri de vară, beneficiind şi de sprijinul studenților germani, dedicați aceleiaşi cauze cu caracter etnic. Trebuie evidențiat aici valorosul ajutor material şi spriritual primit din străinătate, din partea Uniunii Germanilor. Numeroase donații de cărți, trimise la acea vreme de către germanii din Reich, au fost puse la dispoziția îndepărtatelor comunități germane. Dificultățile legate de păstrarea caracterului etnic german au încetat odată cu repatrierea germanilor din aceste regiuni.

XV

Din cronicile bisericii parohiale romano-catolice şi ale celei româno-ortodoxe locale, din Arhiva Națională din Cernăuți şi din documente aflate în posesia unor persoane private, precum şi pe baza unor informații transmise pe cale orală, amintim următoarele evenimente de însemnătate pentru acest oraş:

În anul 1811, în timpul uneia dintre călătoriile sale prin ținuturile de est, împăratul Franz a trecut şi prin Gura Humorului. La scurt timp după aceea, aici s-au construit biserica romano-catolică şi clădirea şcolii.

În anul 1826, arhiducele Maximilian d´Este a zăbovit o oră în oraş.

În anul 1830, din cauza răscoalei poloneze, în Gura Humorului şi în satele înconjurătoare au fost încartiruite numeroase trupe. Pentru protejarea drumului spre Transilvania, pe moşia „Pruncul" şi, în anul 1833, în apropierea cimitirului de

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

astăzi, au fost construite pe ambele părți ziduri de apărare şi tranşee. Cele din urmă au rămas până astăzi, ca o firavă amintire a acelor vremuri de restriște.

Asupra aşezării s-au abătut deseori molime, mai ales holera asiatică, care la acea vreme mai bântuia, ca o fantomă a groazei, multe țări europene. Din cauza acestei boli, în anul 1831 a murit aici o persoană. Ea nu era însă din partea locului, ci, fiind deja contaminată, se refugiase aici din calea epidemiei. În anul 1848, aceeaşi boală a făcut numeroase victime şi în rândul populației locale. Preotul paroh catolic Bereznicki nota cu acest prilej: „cholera morbus multos rapuit ad vitam aeternam, a quo horribili morbo etiam scriptor, aegrotos providens et mortuos sepeliens, fuerat adfectus et nonnisi providentia divina curaque parentum a periculo salvatus" („Boala i-a nimicit pe mulți. Chiar şi autorul acestor rânduri s-a îmbolnăvit în timpul îngrijirii bolnavilor şi a îngropării morților, şi numai providența şi grija părinților săi l-au salvat de la moarte".) Numărul celor care au murit atunci este estimat la 32.

În anul 1849, Gura Humorului şi întreaga parte de sud a Bucovinei au avut de suferit din cauza urmărilor revoluției ungare şi a incursiunii generalului insurgent Bem. Încă din luna ianuarie a acelui an au început să vină aici numeroşi refugiați din Dorna şi Câmpulung. Bem ajunsese tocmai până la Iacobeni. El a trebuit însă să se retragă curând din fața trupelor generalului Urban, aşa încât refugiații au putut să se întoarcă de unde au venit.

Gura Humorului nu s-a bucurat multă vreme de pace, deoarece trupele militare încartiruite au rămas aici mai mulți ani, tulburând serios liniştea locuitorilor. La 14 iunie 1849, prin localitate au trecut trupe de rezervă ruseşti, care trebuiau să intervină pentru înăbuşirea răscoalei ungureşti. Potrivit cronicii parohiei catolice, era vorba despre 12 000 de oameni: două regimente de vânători, două regimente de ulani, cazaci şi 16 tunuri. La întoarcerea în Ungaria, aceste trupe au trecut din nou prin Gura Humorului în luna decembrie a aceluiaşi an.

Din motivele prezentate mai sus, starea populației era deplorabilă. Local şi în comunele învecinate au fost amenajate, cu mari sacrificii, numeroase spitale pentru combaterea epidemiilor.

Pentru a nu fi luată pe nepregătite, dar mai ales luând în considerare Războiul Crimeei, izbucnit între Turcia şi Rusia, Austria a fost nevoită să-şi mențină trupele în teritoriu. Din acest motiv, lucrările de consolidare a fortificațiilor începute anterior au fost continuate: „Eodem anno, cum bellum inter Rossiam et Turciam exarsit, Gurahomora vallis est circumdata" („În anul în care a izbucnit războiul între Rusia şi Turcia, Gura Humorului a fost împrejmuită cu ziduri de apărare".) Aceasta a adus populației suficiente posibilități de câştig. Se povesteşte că, din cauza sumelor mari de bani care circulau în rândul populației, mulți oameni ar fi devenit chiar aroganți. Trufaşi peste măsură, se spune că unii îşi aprindeau țigările cu ajutorul bancnotelor.

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

Preotul paroh Bereznicki, pe care l-am amintit anterior, se plângea din cauza tulburărilor provocate de trupele încartiruite în oraş, de care nici el nu a fost scutit: „a dicto anno (1849) usque ad annum 1855, scriptor per indesinentem collocationem apud se militarem ... turbabatur" („din anul menţionat – 1849 – şi până în anul 1855, autorul acestor rânduri era deranjat de prezenţa continuă a trupelor militare"). Aşadar, aceste trupe au rămas în teritoriu până în 1855.

XVI

Măsurile preventive menţionate, aplicate în oraş, se justifică prin poziţia deosebit de strategică a acestuia. După istoricul Amianus Marcellinus, regele goţilor, Atanarich, ar fi oprit atacul hunilor la intrarea în Carpaţi, în Valea Greuthungen. Se pare că această vale s-ar afla în zona oraşului (Catargi-Fischer, *Die Bukowina*, p. 252). Există şi un raport din perioada de început a administraţiei militare, aparţinând maiorului Friedrich von Mieg şi realizat în anii 1775/76 („Jahrbuch des Bukowiner Landesmuseums", vol. V, 1897, p. 30 ff.), în care se arată că, din perspectiva apărării, un real avantaj ar fi dacă autorităţile ar obţine sprijinul „oamenilor de la munte", care ar fi mai buni luptători decât cei de la şes. Printre ei s-ar afla şi foarte buni arcaşi. Amestecaţi cu soldaţii, ei ar constitui o excelentă forţă de apărare a munţilor. Pe de altă parte, însă, exista şi pericolul trădării, aceştia fiind buni cunoscători ale celor mai ascunse poteci montane.

Capu Codrului era, se pare, poarta de intrare în munţi, pe unde trecea marele drum imperial, de la Roman la Suceava. Această trecătoare trebuia consolidată şi extinsă până la Gura Humorului, acolo unde valea Moldovei se îngustează foarte mult. Acest loc ar fi fost ales ca punct de apărare şi de către Excelenţa sa, baronul şi generalul de artilerie von Elrichhausen. El ar fi ordonat să se construiască aici trei fortăreţe. La rândul său, Mieg a postat o santinelă pe dealul de pe partea stângă, numit şi „Runcul Cetăţii". Această fortăreaţă, care astăzi nu mai există, purta denumirea „Numărul 3" ; de altfel, toate fortăreţele au fost numerotate. În raportul său, Mieg vorbeşte şi despre posibilitatea de a folosi o manevră de apărare în vechiul stil moldovenesc: tăierea copacilor.

La nord-est de Gura Humorului, pe cea mai înaltă culme de pe malul stâng al râului Moldova, numită şi „Piciorul Înalt", se află o rămăşiţă dintr-o fortificaţie de la acea vreme, şi anume o pivniţă. De-a lungul potecii care porneşte de pe creasta dealului din Gura Humorului şi ajunge la mina de sare din Cacica, se află mai multe astfel de pivniţe. Se povesteşte că înăuntru au fost găsite cuţite, arme vechi, dar şi săgeţi de fier. Şi astăzi se mai întâmplă ca diverşi curioşi să facă săpături, în speranţa că vor găsi vreo comoară ascunsă.

În anul 1848, Gura Humorului şi comunele învecinate erau reprezentate în Parlamentul austriac de către deputatul român Miron Ciupercovici, un om extrem de activ. Dintre cei şapte – pe atunci – deputaţi din Bucovina, el era cel mai zelos. Numeroasele sale intervenţii şi solicitări în Parlament au dovedit atitudinea sa

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

iubitoare, dar şi energică faţă de chestiunile ce priveau mai ales bunăstarea poporului român. În numele comunelor Gura Humorului, Ilişeşti şi Braşca, el a pledat pentru separarea Bucovinei de Galiţia. Împreună cu un alt deputat, pe nume Bodnar, el a cerut ca, înainte de soluţionarea cererilor noilor colonişti de a se stabili în teritoriu, să fie luate măsuri care să pună capăt situaţiei deplorabile a populaţiei autohtone. La fel de hotărâtă a fost intervenţia sa şi în cazul locuitorilor autohtoni din districtul Câmpulung. Într-o vreme când la conducerea ţării se mai afla încă un regim absolutist, sârguinţa şi energia acestui om nu erau bine văzute, cel puţin în anumite cercuri. Nu este de mirare că unii locuitori, chiar din districtul Gura Humorului, probabil la sugestia guvernului şi, mai ales, a celor direct interesaţi, au înaintat o cerere prin care solicitau ca Bucovina să rămână în continuare anexată Galiţiei.

În cronica oraşului Gura Humorului, un capitol important se referă la numeroasele inundaţii. Din cauza precipitaţiilor abundente, râul Moldova adună în scurt timp apa pâraielor de pe versanţii abrupţi şi o duce la vale. Deoarece, cum am mai amintit, la Gura Humorului valea se îngustează foarte mult, apa Moldovei trece peste mal, inundând terenuri şi vaste suprafeţe cultivate. În afară de aceasta, în Moldova se varsă şi pârâul Humor, care, la rândul său, colectează în perioadele ploioase multă apă şi mâl, blocând deseori cursul râului. Cea mai mare inundaţie de care îşi mai amintesc localnicii, din spusele părinţilor şi bunicilor lor, datează din anul 1854. În luna august a acelui an a plouat necontenit mai multe zile. Pâraiele de munte s-au transformat în torente. Râul Moldova a rupt copacii, pereţii caselor, podurile şi a devastat sute de hectare de teren cultivat. După retragerea apelor, pe ogoare au rămas aluviuni foarte greu de îndepărtat. Apa rîului Moldova a ajuns până la pragul uşii bisericii catolice.

O inundaţie asemănătoare a avut loc în anul 1888. Terasamentul liniei de cale ferată, proaspăt terminată, Hatna (azi Dărmăneşti) – Vatra Dornei a fost străpuns în multe locuri şi parţial luat cu totul de apă, aşa încât traversele şi şinele atîrnau în aer. Transportul feroviar a fost întrerupt timp de trei luni.

Alte inundaţii au mai avut loc în anii 1894 şi 1897. Guvernul austriac a hotărât atunci să înfiinţeze, la Gura Humorului, Biroul pentru canalizarea torentelor şi regularizarea albiei rîului Moldova. Acest birou, care a funcţionat până la izbucnirea Primului Război Mondial, a dispus în primă fază îndiguirea torentelor, principala cauză a viiturilor, deoarece depunerile de mâl înălţaseră albia Moldovei şi cea a pârâului Humor. Malurile râului Moldova au fost astfel întărite cu diguri solide din piatră cubică. Prin aceasta, pericolul nu era complet înlăturat, dar era, oricum, micşorat, pentru că astfel apa se putea scurge mai repede.

Cele mai importante probleme erau, însă, menţinerea, îmbunătăţirea şi continuarea lucrărilor. În timpul Primului Război Mondial, activitatea Biroului de regularizare a fost sistată. După unirea Bucovinei cu România, biroul a fost

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

desfiinţat, respectiv mutat la Rădăuţi, fără ca pentru îndiguirea deja începută a râului Moldova se se mai fi făcut ceva. Populaţia a suferit din nou pagube însemnate, deoarece digurile s-au deteriorat în timp. În unele locuri au apărut fisuri, care sub presiunea apei au devenit tot mai mari, lăsând apa să inunde ogoarele. Unul dintre cele mai importante puncte din marele plan de regularizare propus de actualul guvern va trebui să fie îndiguirea completă a râului Moldova.

XVII

Cea mai mare nenorocire care a lovit oraşul s-a petrecut în anul 1899, la 11 mai, când tocmai se sărbătorea Înălţarea Domnului şi când, după vechiul obicei, populaţia catolică era plecată la hramul bisericii din comuna învecinată, Păltinoasa. Dimineaţa, la orele 11.30, a izbucnit un incendiu în gospodăria negustorului de lemne Schächter, aflată lângă piaţa de legume din apropierea pârâului Humor. Cum s-a constatat ulterior, o anume Barbara Hofbauer spăla rufe, în ziua menţionată, în curtea gospodăriei negustorului. Ea a aprins focul sub un cazan pentru a încălzi apă. Din cauza vântului puternic şi a neatenţiei femeii, câteva scântei au sărit în depozitul de lemne din apropiere şi, în câteva momente, atât depozitul, cât şi locuinţa negustorului ardeau în flăcări. Focul s-a răspândit cu repeziciune. După o jumătate de oră ardeau deja alte trei case şi turnul de lemn al pompierilor de lângă biserica armenească. Până la întoarcerea pelerinilor de Păltinoasa şi, mai ales, a pompierilor voluntari, care plecaseră în acelaşi loc, focul devenise atît de mare, încât toate încercările de a-l stinge s-au dovedit zadarnice. Localnicii priveau neajutoraţi cum tot ceea ce aveau cădea pradă flăcărilor nimicitoare. Până la ora nouă seara, când, după eforturile supraomeneşti ale pompierilor veniţi în ajutor de la Ilişeşti, Câmpulung, Vama şi Suceava, focul a fost stăvilit, au ars în total 265 de locuinţe cu tot cu anexe. În incendiu au ars şi casele din piaţa mare, inclusiv cea a primarului, cele din piaţa mică, de pe Strada Principală, Strada Domnească, Aussprunggasse, de pe Uliţa Evreiască până la templu, de pe Uliţa Mănăstirea Humor până la casa cetăţeanului Klug, precum şi grupul de case din spatele bisericii armeneşti. Toate clădirile oficiale, cu tot cu arhive, s-au făcut scrum: sediul prefecturii, tribunalul – de unde, datorită prezenţei de spirit, Paul Meissler, preşedintele de atunci, a reuşit să salveze registrul funciar – poşta, clădirea notarială, farmacia, şcoala de băieţi şi cea de fete, biserica catolică, casa parohială catolică şi cea ortodoxă, două sinagogi, precum şi toate magazinele şi brutăriile. Biserica ortodoxă a rămas neatinsă. Focul a fost atât de violent, încât şi clopotele din turnul bisericii catolice s-au topit. Crucea de lemn a misionarilor din biserica catolică a scăpat, însă, ca prin minune. Acest fapt, ajuns în curând la cunoştinţa tuturor, le-a dat oamenilor disperaţi curaj şi speranţă. În zilele următoare, mii de credincioşi din oraş şi din satele învecinate au venit în pelerinaj la această cruce.

În dimineaţa zilei de 12 mai a sosit de la Cernăuţi un convoi special, însoţit de o companie a Regimentului de Infanterie nr. 41 şi de numeroşi înalţi demnitari,

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

precum consilierul aulic Wilhelm Pompe, preşedintele Dietei Bucovinei, Ioan Lupu, bancherul Gustav Schödl ş. a. Localităţile din jur, îndeosebi Ilişeşti, au trimis imediat greu încercatei populaţii mai multe căruţe cu alimente. De la Cernăuţi şi Rădăuţi s-a trimis îmbrăcăminte. Mulţi dintre cei nefericiţi, care stăteau aşezaţi în faţa ruinelor, au trebuit siliţi să mânânce.

Tot din 12 mai a fost amenajat un comitet de întrajutorare. Din el făceau parte preotul catolic paroh Klemens Swoboda, preşedintele tribunalului Paul Meissler, pădurarul Ottokar Dollezal, comisarii districtuali Teofil Gramatovici şi Anton Keschmann, consilierul districtual Dr. Eugen Mandybur, preotul paroh ortodox Dimitrie Brăileanu, primarul Karl Klostermann, Dr. Alfred Schaffer, farmacistul Leo Harth, Eustafie Paşcovici şi D. I. Schattner.

Pentru adăpostirea populaţiei şi pentru funcţionarea instituţiilor s-au construit barăci mari, ca pentru sinistraţi, o brutărie „de campanie" şi chioşcuri de lemn pentru comercianţi. Din toate părţile au venit donaţii de bani şi de obiecte. Împăratul Franz Josef a donat 10 000 guldeni, guvernatorul ţării, baronul Baumberg-Bourguignon 2 500 de guldeni, Dieta Bucovinei 500 de guldeni, arhiepiscopul de Lemberg von Dobrowa-Morawski 200 de guldeni ş.a.m.d. În total, sumele donate au atins cifra de 94 246 guldeni. Acest fond a fost folosit la achiziţionarea de materiale de construcţie, care au fost apoi distribuite locuitorilor. Pagubele provocate de incendiu se ridicau la valoarea de 560 000 de guldeni, din care numai 300 000 erau acoperiţi prin asigurări. Statul a contribuit cu 100 000 de guldeni, dintre aceştia 25 000 fiind special alocaţi construcţiei de locuinţe.

Reconstrucţia oraşului a început de îndată, conform planului aprobat de guvernământ. Zidurile trebuiau să fie numai din piatră şi ţiglă, acoperişurile numai din tablă. Una dintre primele construcţii terminate a fost parohia catolică (31 iulie 1899). În urma reconstrucţiei, oraşul a dobândit un aspect nou, mult mai frumos. Tot atunci s-a construit pe Strada Principală şi noua primărie; cea veche fusese aşezată mult mai departe de stradă, în apropierea băii publice. Primăria nouă a fost sfinţită la 5 ianuarie 1902. Clădirea tribunalului şi şcolile au fost reproiectate, adăugându-li-se etaje. Până la finalizarea construcţiei bisericii catolice, serviciul religios a fost oficiat într-o casă particulară, cea a cetăţeanului Peter Haas. Astfel, după aproape un an de zile, oraşul era deja în mare parte reconstruit.

XVIII

Până la mijlocul secolului al XIX-lea, în calitate de autoritate funciară, Fondul Religionar din Bucovina îşi exercita, prin intermediul perceptorilor săi, dreptul de a colecta impozite şi dreptul de a acţiona ca autoritate judiciară inferioară. Instanţa juridică superioară era reprezentată de Tribunalul Ţării din Cernăuţi, în al cărui domeniu de activitate intra aşa-numitul „drept urban şi

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

provincial". Aşa cum am mai spus, încă din anul 1793 exista şi la Gura Humorului un birou de taxe şi impozite. Acesta, împreună cu altele de acelaşi fel din Bucovina, a fost desfiinţat în anul 1853. Ultimul perceptor a fost Karl Uhlig.

Tot în 1853, în Bucovina au fost înfiinţate 15 birouri fiscale, dintre care unul şi în Gura Humorului. Pentru soluţionarea problemelor de natură administrativă şi juridică, în localitate s-a înfiinţat în 1868 şi un tribunal districtual, subordonat pe linie administrativă prefecturii din Suceava.

Prin decretul imperial din 5 iulie 1983, în Gura Humorului s-a inaugurat sediul unei prefecturi proprii, subordonată din punct de vedere politic celei din Suceava, a cărei sferă de activitate cuprindea atât circumscripţia judecătorească locală, cât şi circumscripţia judecătorească din Solca, arondată districtului Rădăuţi. Prefectura din Gura Humorului şi-a început activitatea la 1 octombrie 1893, şi, odată cu aceasta, a început o perioadă înfloritoare şi de bun augur pentru oraş.

Primul prefect a fost Friedrich Roller. Postul a fost ocupat, pe rând, de Gustav Wagner von Wehrborn, Nicanor Macovei, Emanuel Bonnert, Ioan Chodzokar [Cojocar], iar după unirea Bucovinei cu România Mare – Vladimir Iliuţ, Dimitrie Cojocar şi ultimul, Constantin Leontieş. În anul 1925, prefectura din Gura Humorului a fost desfiinţată. În localitate a rămas doar un birou administrativ judiciar (pretorat), care era subordonat prefecturii din Câmpulung Moldovenesc şi în fruntea căruia a fost numit, timp de mai mulţi ani, germanul Erwin Nossek. Desfiinţarea prefecturii a însemnat o grea lovitură pentru oraş, atât din punct de vedere economic, cât şi cultural.

După marele incendiu din anul 1899 şi după reconstrucţia oraşului, viaţa economică şi socială a localităţii a decurs fără alte tulburări, în linie ascendentă, până în anul 1914. La sfârşitul lunii iulie a acestui an a izbucnit războiul mondial, care avea să aducă asupra locuitorilor evenimente şi transformări neaşteptate. La început, fiecare credea că este la adăpost de orice pericol şi nu credea câtuşi de puţin că inamicii ar putea intra în ţară. Această convingere a fost urmată, însă, de o amară dezamăgire. Misiunea de apărare a Bucovinei a fost lăsată, nu se ştie cum, pe seama câtorva trupe de rezervă ale armatei teritoriale şi a câtorva jandarmi, care, sub conducerea generalului Eduard Fischer, fără tunuri şi mitraliere, dotaţi numai cu arme simple, vechi, au rezistat eroic timp de câteva săptămâni în faţa duşmanului mult mai numeros.

Iniţial, apărarea s-a concentrat pe linia Prutului. Ulterior, pentru a feri Cernăuţiul de bombardament, generalul Fischer şi-a retras diviziile pe linia Siretului şi a ales să-şi stabilească cartierul general la Gura Humorului, unde a fost amenajat şi un depozit de muniţie. În ciuda rezistenţei eroice, aproape imposibile, a ofiţerilor şi soldaţilor, linia Siretului a fost curând abandonată. Diviziile lui Fischer s-au retras până la Pasul Mestecăniş din Carpaţi, unde s-a construit o puternică linie de apărare şi unde se mai văd şi astăzi urme ale violentei confruntări. Înainte de aceasta însă, au mai făcut o ultimă încercare de a-i opri pe inamici la Gura Humorului.

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

Instituţiile şi-au mutat din timp sediile din oraş şi s-au instalat la Vatra Dornei. De asemenea, de teama invadatorilor, numeroşi locuitori au părăsit oraşul folosind poteci ascunse de munte şi refugiindu-se la Vatra Dornei sau Cluj, sau chiar în provinciile vestice ale Monarhiei. Guvernământul Bucovinei şi-a stabilit sediul tot la Vatra Dornei.

În dimineaţa zilei de 4 ianuarie 1915 au apărut primii soldaţi din avangarda inamică în oraş. Ele au fost urmate, în jurul orei 9, de trupe masive (cca 6 000 de oameni cu 40 de tunuri), care s-au apropiat de Vârful Pleşu. Populaţia rămasă în oraş a fost cuprinsă de groază. Totuşi, coloanele inamice s-au comportat decent faţă de locuitori, poate şi din cauza marşului în ritm alert, aşa încât, în curând, s-a restabilit liniştea şi ordinea. Trupele principale au pătruns până la Pasul Mestecăniş, unde s-au dat lupte grele.

În oraş a rămas doar o singură divizie inamică, al cărei comandant a instaurat o disciplină severă. Piaţa a început să fie aprovizionată din nou cu alimente de către populaţia din localităţile învecinate. La începutul lunii februarie a anului 1915 a început retragerea trupelor invadatoare şi nici de această dată populaţia nu a avut mult de suferit. Doar podul peste râul Moldova de la Bucşoaia, şi cel de peste pârâul Humor, din centrul oraşului, au fost aruncate în aer pentru a se opri înaintarea trupelor austriece. În luna martie a aceluiaşi an, toate instituţiile şi-au reocupat sediile şi vechea activitate şi-a reluat cursul obişnuit.

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)

GEORG GEIB, ISTORIA UNUI MIC ORAŞ (V)*

ŞTEFĂNIŢA-MIHAELA UNGUREANU

Georg Geib, Die Geschichte einer kleinen Stadt (V)

(*Zusammenfassung*)**

In diesem Teil der Geschichte der Stadt Gura Humora wird es über Folgendes berichtet: die Tätigkeit der katholischen Kirche in der Bukowina im allgemeinen und die der katholischen Pfarrei aus Gura Humora ins besondere; die Gründung und Entwicklung der Borier Kolonie; die ersten Fortschritte im Bereich des Unterrichtswesens; wichtige, aus der Gemeindechronik entnommene Ereignisse aus der Geschichte der Stadt Gura Humora, darunter die Überschwemmungen, der grosse Brand vom Jahre 1899 und der darauffolgende Wiederaufbau der Stadt besonders hervorgehoben werden.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Gura Humora, Kirchwesen, Borier Kolonie, Schulwesen, Brand, Wiederaufbau der Stadt.

* Text tradus şi îngrijit de Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.
** Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32932 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:34:32 UTC)